

Προϋποθέσεις για μια βιώσιμη ανάκαμψη...

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας στο εννιάμηνο του 2017 είναι ικανοποιητική, με τη βιομηχανική παραγωγή, τις εξαγωγές, και τον κύκλο εργασιών στον τουρισμό να ενισχύονται, καθώς ενδυναμώνεται η ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας. Παράλληλα, οι λιανικές πωλήσεις ανακάμπτουν, αν και με κάποια υστέρηση, καθώς η ιδιωτική κατανάλωση παραμένει συγκρατημένη (+0,6%), λόγω της υφεσιακής επίπτωσης που ασκεί το πρόγραμμα προσαρμογής ακόμη στην οικονομία. Την ανάκαμψη της οικονομίας στηρίζει η αύξηση της απασχόλησης κατά 1,9% και η αύξηση των μισθών κατά 0,5%. Η αύξηση, όμως, του φορολογικού βάρους και η συγκράτηση των συντάξεων, δεν επιτρέπουν ακόμη ούτε την άνοδο του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, που εξακολουθεί να μειώνεται στο εννιάμηνο του 2017 κατά -0,3%, ούτε την βελτίωση του ποσοστού αποταμίευσης των νοικοκυριών, που διαμορφώθηκε σε -8% του διαθέσιμου εισοδήματος από -7% πέρυσι. Ως αποτέλεσμα, η ιδιωτική κατανάλωση εξακολουθεί ενδεχομένως να στηρίζεται και στη ρευστοποίηση αποταμιεύσεων και την έξαρση της φοροδιαφυγής. Ταυτόχρονα, με την αύξηση της απασχόλησης (+1,9%) να υπερβαίνει την αύξηση του ΑΕΠ (+1,1%), η παραγωγικότητα της οικονομίας υποχωρεί. Η μείωση της παραγωγικότητας, στην ουσία, ενσωματώνει όλες τις διαρθρωτικές παθογένειες που εξακολουθούν να επηρεάζουν το παραγωγικό πρότυπο της χώρας, παρά τις μεταρρυθμίσεις που έχουν επιχειρηθεί τα τελευταία χρόνια. Σε συνδυασμό, δε, με την αύξηση των αμοιβών, οδηγεί σε αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, και τείνει να συμπιέζει την ελκυστικότητα της ελληνικής οικονομίας ως επενδυτικού προορισμού. Εν προκειμένω, η αχίλλειος πτέρνα της ανάκαμψης είναι οι επενδύσεις, που εξακολουθούν να μειώνονται (πλην των μεταφορικών μέσων), ενώ σε καθαρή βάση (μετά τις αποσβέσεις) είναι ακόμη αρνητικές, δεν αρκούν δηλαδή για να αυξήσουν το κεφαλαιακό απόθεμα της χώρας και, κατ' επέκταση, το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της. Σημειώνεται, ότι η χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας, που συσσωρεύεται από το 2015 και μετά, πρέπει να προβληματίσει τους ασκούντες την οικονομική πολιτική, καθώς η εξέλιξη αυτή τείνει να εξασθενεί τους κλάδους διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών (τη βιομηχανία κατά κύριο λόγο) και, έτσι, να παρεμποδίζει τον μετασχηματισμό της οικονομίας προς την επιθυμητή κατεύθυνση ενός εξωστρεφούς παραγωγικού προτύπου. Με τα δεδομένα αυτά, οι μισθολογικές προσαρμογές θα πρέπει να είναι συνδεδεμένες με την παραγωγικότητα της οικονομίας ώστε να αποφύγουμε τα λάθη του παρελθόντος.
- Σε θετικό έδαφος για 7ο συνεχόμενο μήνα κινήθηκαν οι πωλήσεις στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών τον Νοέμβριο του 2017 (+5,9% το διάστημα Ιαν – Νοε 2017), με τους περισσότερους κλάδους να καταγράφουν θετικές μεταβολές, ακολουθώντας και την άνοδο της βιομηχανικής παραγωγής. Η ανοδική πορεία των βιομηχανικών πωλήσεων οφείλεται κατά μεγάλο μέρος στις εξαγωγές, καθώς οι πωλήσεις της μεταποίησης πλην πετρελαιοειδών στην εξωτερική αγορά κατέγραψαν αύξηση +10,5% το διάστημα Ιαν – Νοε 2017. Παράλληλα, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών βελτιώνεται (πλεόνασμα €232 εκατ. το διάστημα Ιαν – Νοε 2017, έναντι ελλείμματος €108 εκατ. το αντίστοιχο διάστημα το 2016), ως αποτέλεσμα κυρίως της αύξησης των εισπράξεων από τουρισμό και μεταφορές (+10,7% και +17,6% αντίστοιχα), ενώ οι εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα κινούνται επίσης δυναμικά (+9,4% σε τρέχουσες και +6,5% σε σταθερές τιμές). Την ίδια ώρα, σταδιακή υποχώρηση καταγράφει το ποσοστό αδήλωτης απασχόλησης (6% κατά το διάστημα Ιαν – Αυγ 2017, από 7,1% το 2016), ενώ συνεχίζεται η βελτίωση στο δανειακό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών, με το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων στο σύνολο των ανοιγμάτων να υποχωρεί σε 44,6% το εννιάμηνο του 2017, έναντι 44,8% τον Δεκέμβριο του 2016, κυρίως λόγω διαγραφών δανείων.

Δουλειές στη Βιομηχανία: Υψηλή ζήτηση και καλές αμοιβές!

	Μισθωτοί (χιλ. άτομα)			Μέσος μηνιαίος μισθός (σε €)*		
	Ιαν – Σεπ 2016	2017	% Δ	Ιαν – Σεπ 2016	2017	% Δ
Σύνολο	2.745,8	2.795,8	1,8%	1.177,9	1.183,9	0,5%
Γεωργία - κτηνοτροφία	92,9	89,7	-3,5%	488,6	504,2	3,2%
Βιομηχανία	318,5	333,6	4,8%	1.452,0	1.476,4	1,7%
Μεταποίηση	266,0	277,3	4,2%	1.235,5	1.248,8	1,1%
Κατασκευές	102,4	99,5	-2,8%	683,1	686,1	0,4%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	835,3	859,3	2,9%	970,7	977,6	0,7%
Ενημέρωση και επικοινωνία	70,6	76,0	7,8%	1.223,5	1.217,8	-0,5%
Τράπεζες, ασφάλειες	72,1	71,3	-1,2%	2.470,2	2.600,9	5,3%
Αγορά ακινήτων	4,9	4,1	-15,1%	1.283,1	1.346,2	4,9%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	200,8	201,7	0,4%	973,4	953,9	-2,0%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	825,6	836,2	1,3%	1.354,7	1.342,3	-0,9%
Τέχνες, διδασκαλία, λοιπές υπηρεσίες	222,8	224,4	0,7%	1.172,2	1.183,8	1,0%

* Μισθοί και ημερομίσθια (περιλαμβανομένων των εισφορών των εργαζομένων) ανά μισθωτό. Ο υπολογισμός έχει γίνει με βάση 10 μισθούς στο 9μηνο Ιαν – Σεπ.

Μισθωτοί: απασχόληση και αμοιβές κατά κλάδο Ιαν – Σεπ 2016 και 2017
(ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Με την ευγενική χορηγία:

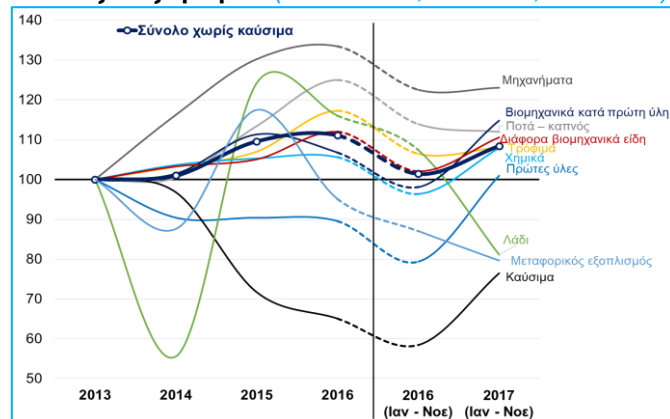

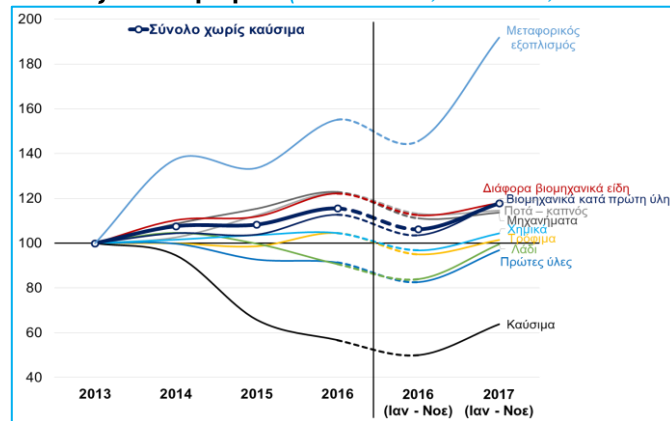
Η ανατομία της οικονομικής ανάκαμψης

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η οικονομία έχει εισέλθει σε φάση ανάκαμψης. Στο εννιάμηνο του 2017, σημειώθηκε ρυθμός ανάπτυξης 1,1% έναντι -0,2% και -0,3% για ολόκληρο το 2016 και το 2015 αντιστοίχως. Όπως, όμως, είναι εμφανές από τα στοιχεία (Δ01), η μεγαλύτερη συμβολή στο ρυθμό ανάπτυξης εντοπίζεται στις εξαγωγές (2,3 π.μ.) αγαθών (0,8 π.μ.) και υπηρεσιών (1,4 π.μ.). λόγω της ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας και της τόνωσης του εξωτερικού τουριστικού ρεύματος προς τη χώρα μας, αλλά και τη βελτίωση των μεταφορών. Η ισχυρή αυτή συμβολή, όμως, υπεραντισταθμίστηκε από τις εισαγωγές (-2,8 π.μ.) αγαθών (-2,1 π.μ.) και υπηρεσιών (-0,6 π.μ.). Η εικόνα των εξαγωγών – εισαγωγών παρουσιάζεται στα Διαγράμματα Δ02 και Δ03. Στις εξαγωγές, τα βιομηχανικά προϊόντα επεκτείνονται στο ενδεκάμηνο του 2017 με 10,2% με τα χημικά και τα βιομηχανικά είδη κατά πρώτη ύλη να ενισχύονται άνω του μέσου όρου, και στο σύνολο χωρίς καύσιμα να διαμορφώνεται μια αύξηση κατά 6,9%. Οι εισαγωγές χωρίς καύσιμα, τέλος, αυξάνουν στο ενδεκάμηνο του 2017 κατά 10,9%, επηρεαζόμενες σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές μεταφορικών

Δ02: Αξία εξαγωγών (2013 = 100, ΕΛΣΤΑΤ, Νοε 2017)

Δ03: Αξία εισαγωγών (2013 = 100, ΕΛΣΤΑΤ, Νοε 2017)

ετήσια % μεταβολή	2013	2014	2015	2016	2017 (Ιαν - Σεπ)
Μεταβολή ΑΕΠ	-3,2%	0,7%	-0,3%	-0,2%	1,1%
Ιδιωτική κατανάλωση	-2,6%	0,6%	-0,5%	0,0%	0,6%
Δημόσια κατανάλωση	-6,4%	-1,4%	1,2%	-1,5%	-2,6%
Επενδύσεις	-9,9%	6,7%	-9,0%	7,4%	12,9%
Επενδύσεις σε πάγια	-8,4%	-4,7%	-0,3%	1,6%	2,6%
Εξαγωγές	1,5%	7,7%	3,1%	-1,8%	7,6%
Αγαθά	1,6%	4,1%	8,2%	3,7%	5,0%
Υπηρεσίες	1,4%	12,1%	-2,5%	-7,7%	11,0%
Εισαγωγές	-2,4%	7,7%	0,4%	0,3%	8,5%
Αγαθά	-2,9%	8,2%	3,5%	2,9%	7,8%
Υπηρεσίες	-0,3%	5,7%	-11,6%	-10,8%	11,1%

συμβολή στη μεταβολή του ΑΕΠ*	2013	2014	2015	2016	2017 (Ιαν - Σεπ)
Μεταβολή ΑΕΠ	-3,2%	0,7%	-0,3%	-0,2%	1,1%
Ιδιωτική κατανάλωση	-1,8%	0,4%	-0,3%	0,0%	0,4%
Δημόσια κατανάλωση	-1,5%	-0,3%	0,3%	-0,3%	-0,6%
Επενδύσεις	-1,1%	0,7%	-1,1%	0,8%	1,7%
Επενδύσεις σε πάγια	-1,1%	-0,6%	0,0%	0,2%	0,3%
Εξαγωγές	0,4%	2,2%	0,9%	-0,6%	2,3%
Αγαθά	0,2%	0,6%	1,2%	0,6%	0,8%
Υπηρεσίες	0,2%	1,6%	-0,4%	-1,1%	1,4%
Εισαγωγές	0,7%	-2,3%	-0,1%	-0,1%	-2,8%
Αγαθά	0,7%	-1,9%	-0,9%	-0,8%	-2,1%
Υπηρεσίες	0,0%	-0,4%	0,8%	0,7%	-0,6%

Δ01: ΑΕΠ και βασικές συνιστώσες (Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, ετήσιοι και τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

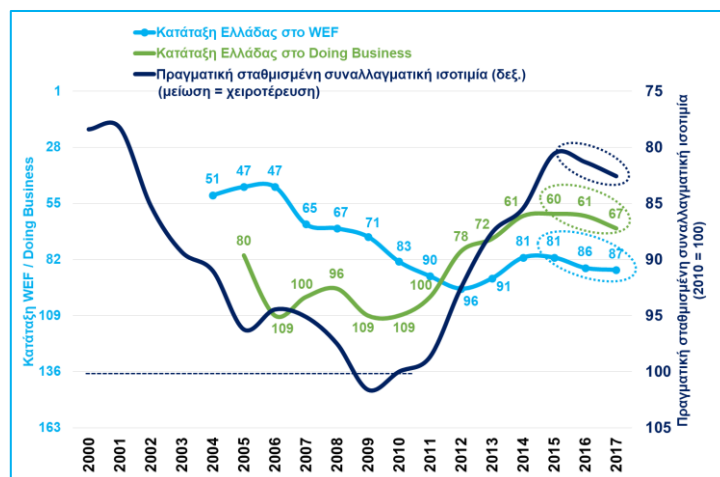
μέσων (+31,7% κατ' αναλογία των επενδύσεων σε αυτά τα επενδυτικά αγαθά). Χωρίς τις εισαγωγές μεταφορικών μέσων, οι εισαγωγές χωρίς καύσιμα αυξάνουν κατά 8%. Σε κάθε περίπτωση, χρειάζεται να αυξηθεί η δυνατότητα υποκατάστασης των εισαγωγών και η σχετική κερδοφορία των κλάδων διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών, έτσι ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας σε μόνιμη βάση. Ήδη, μετά τη μεγάλη βελτίωση από το 2009 λόγω της υφιστάμενης επιπτώσεως του προγράμματος προσαρμογής στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, τα τελευταία χρόνια από το 2015, η ανταγωνιστικότητα εμφανίζει τάσεις χειροτέρευσης (Δ04).

Χρειάζεται να αυξηθεί η δυνατότητα υποκατάστασης των εισαγωγών και η σχετική κερδοφορία των κλάδων διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών, έτσι ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας σε μόνιμη βάση.

Δεδομένης της αρνητικής συμβολής των καθαρών εξαγωγών, ο ρυθμός ανάπτυξης του ενιαίου κλάδου στηρίζεται βασικά από την συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης (+0,4 π.μ.) και των επενδύσεων (+1,7 π.μ.). Στις επενδύσεις, όμως, ένα μεγάλο τμήμα είναι μεταβολή αποθεμάτων (ένδειξη αυξημένης ζήτησης στο προσεχές μέλλον), ενώ η συμβολή των επενδύσεων σε πάγια περιορίζεται μόνο σε +0,3 π.μ. (συμβολή 0 π.μ. και +0,2 π.μ. το 2015 και το 2016 αντιστοίχως). Η ιδιωτική κατανάλωση φαίνεται να επηρεάζεται από την περιοριστική δημοσιονομική πολιτική που ασκείται, και την συνακόλουθη αδυναμία αύξησης του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών παρά την αύξηση αμοιβών και απασχόλησης. Επίσης, οι επενδύσεις σε πάγια επηρεάζονται από την υπερφορολόγηση, τις διαρθρωτικές παθογένειες και την έλλειψη ορατότητας

για το μέλλον, όσον αφορά αφενός στην οικονομική πολιτική που θα ακολουθηθεί μετά την ολοκλήρωση του Μνημονίου τον Αύγουστο του 2018, και αφετέρου την ενδεχόμενη αβεβαιότητα λόγω του πολιτικού κύκλου.

Δ04: Κατάταξη Ελλάδας στο World Economic Forum και στο Doing Business και πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2017 - 2018, Παγκόσμια Τράπεζα, Doing Business 2018 και Eurostat, Q3 2017)

Οι επενδύσεις παγίων, σε σταθερές τιμές, αυξήθηκαν κατά 1,6% συνολικά το 2016, κυρίως λόγω της ολοκλήρωσης μεγάλων οδικών αξόνων. Οι επενδύσεις σε κατασκευές πλην κατοικιών σημείωσαν αύξηση κατά 26,3%, ενώ όλες οι λοιπές σημαντικές κατηγορίες δείχνουν μείωση. Στο ενιάμηνο του 2017 εμφανίζουν περαιτέρω αύξηση κατά 2,6%, η αύξηση, όμως, του 2017, οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στη μεγάλη αύξηση των επενδύσεων σε μεταφορικά μέσα κατά +63,4% (αυτοκίνητα, πλοία, αεροπλάνα, κλπ.), που συνδέονται με την ανάπτυξη των κλάδων του τουρισμού και των μεταφορών/αποθήκευσης, με όλες τις άλλες κατηγορίες επενδύσεων σε πάγια να συνεχίζουν να μειώνονται (-10,6% στις κατασκευές πλην κατοικιών, -7,8% στις κατασκευές κατοικιών, -0,4% στο μηχανολογικό εξοπλισμό, και -9,3% στις τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών. Μειώσεις, επίσης σημειώνονται κατά -0,5% σε βιολογικές εισροές στη γεωργία, τις ιχθυοκαλλιέργειες

Δ05: Επενδύσεις κατά κατηγορία 2007 - 2016 (Eurostat, ετήσιοι και τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

	2007 (€ δισ. σε τιμές 2016)	Ετήσια % μεταβολή (σταθ. τιμές με εποχική διόρθωση)			2016 (€ δισ.)
		2015	2016	2017 Ιαν - Σεπ	
Σύνολο ακαθάριστων επενδύσεων σε πάγια	59,1	-0,3%	1,6%	2,6%	20,5
Κατοικίες	22,5	-25,8%	-12,6%	-7,8%	1,1
Λοιπές κατασκευές	8,0	-8,3%	26,3%	-10,6%	7,5
Μηχανολογικός εξοπλισμός	7,7	20,5%	-10,7%	-0,4%	4,3
Μεταφορές	12,8	-13,8%	-8,7%	63,4%	2,8
ΤΠΕ	2,7	24,3%	-21,7%	-9,3%	1,5
Αγροτικά προϊόντα	0,1	-30,1%	24,9%	-0,5%	0,8
Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας	4,7	9,7%	2,1%	-0,2%	3,2
Ακαθάριστες επενδύσεις περιλ. της μεταβολής αποθεμάτων	56,0	-9,0%	7,4%	12,9%	18,5

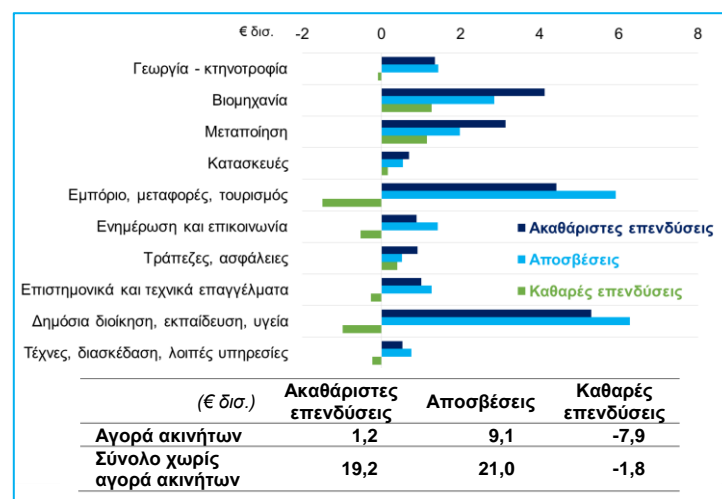
Δ06: Επενδύσεις κατά κατηγορία, συμβολή στη μεταβολή Ιαν - Σεπ 2017 / Ιαν - Σεπ 2016

(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

€ εκατ. τρέχουσες τιμές χωρίς εποχική διόρθωση	Ιαν - Σεπ		% Δ	Συμβολή	Μερίδιο 2017
	2016	2017			
Σύνολο	14.681,7	15.198,1	3,5%	3,5%	100%
Κατασκευές	5.823,6	5.015,8	-13,9%	-5,5%	33%
Κατοικίες	847,5	778,2	-8,2%	-0,5%	5%
Λοιπές κατασκευές	4.976,1	4.237,6	-14,8%	-5,0%	28%
Μηχανήματα, εξοπλισμός, μεταφορές	6.443,4	7.755,8	20,4%	8,9%	51%
Μεταφορές	2.093,9	3.494,1	66,9%	9,5%	23%
ΤΠΕ	1.148,8	1.043,2	-9,2%	-0,7%	7%
Μηχανολογικός εξοπλισμός	3.200,9	3.218,5	0,5%	0,1%	21%
Αγροτικά προϊόντα	55,3	56,7	2,5%	0,0%	0%
Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας	2.359,4	2.369,9	0,4%	0,1%	16%

κλπ. και -0,2% σε προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας, κυρίως, όμως, λόγω αυξήσεων στην προηγούμενη περίοδο (Δ05 και Δ06). Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι αρνητικές αυτές μεταβολές είναι μικρότερες από εκείνες σε προηγούμενα χρόνια, ένδειξη ότι τα μεγέθη σταδιακά βελτιώνονται.

Σημειώνεται, επίσης, ότι το 2016, και σε σύνολο ακαθάριστων επενδύσεων €20,5 δισ., οι καθαρές επενδύσεις (μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων) είναι αρνητικές και ανέρχονται σε -€9,6 δισ. Η μεγάλη αυτή διαφορά οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στις αποσβέσεις των ακινήτων, που το 2016 διαμορφώνονται σε €9 δισ. λόγω της συσσώρευσης μεγάλων επενδύσεων σε ακίνητα στο παρελθόν, πριν την κρίση. Για παράδειγμα, το 2007 οι επενδύσεις σε κατοικίες ήταν €22,5 δισ., όταν το 2016 διαμορφώνονται σε €1,1 δισ. Χωρίς την αγορά ακινήτων, οι καθαρές επενδύσεις εξακολουθούν να είναι αρνητικές και ανέρχονται σε -€1,8 δισ. (Δ07).

Δ07: Καθαρές επενδύσεις 2016 (τρέχουσες τιμές) κατά κλάδο (Eurostat, ετήσιοι εθνικοί λογαριασμοί, 2016)

Δηλαδή, ακόμη και σήμερα, επενδύουμε €1,8 δισ. λιγότερα απ' ό,τι απαιτείται απλώς και μόνο για να αναπληρώσουμε το κεφαλαιακό απόθεμα της χώρας. Σημειώνεται ότι οι αρνητικές καθαρές επενδύσεις, μεταξύ άλλων, συγκεντρώνονται, κυρίως, στον τομέα εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός (-€1,5 δισ.). Στη βιομηχανία, πάντως, οι καθαρές επενδύσεις είναι θετικές (+€1,3 δισ.), δηλαδή από €4,1 δισ. ακαθάριστων επενδύσεων, τα €2,9 δισ. αφιερώνονται στη συντήρηση του εξοπλισμού (αποσβέσεις) και €1,3 δισ. αυξάνει την κεφαλαιακή βάση του κλάδου.

Η αύξηση των επενδύσεων το 2017, οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στη μεγάλη αύξηση των επενδύσεων σε μεταφορικά μέσα κατά +63,4% (αυτοκίνητα, πλοία, αεροπλάνα, κλπ.), που συνδέονται με την ανάπτυξη των κλάδων του τουρισμού και των μεταφορών/αποθήκευσης, με όλες τις άλλες κατηγορίες επενδύσεων σε πάγια να συνεχίζουν να μειώνονται (-10,6% στις κατασκευές πλην κατοικιών, -7,8% στις κατασκευές κατοικιών, -0,4% στο μηχανολογικό εξοπλισμό, και -9,3% στις τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών).

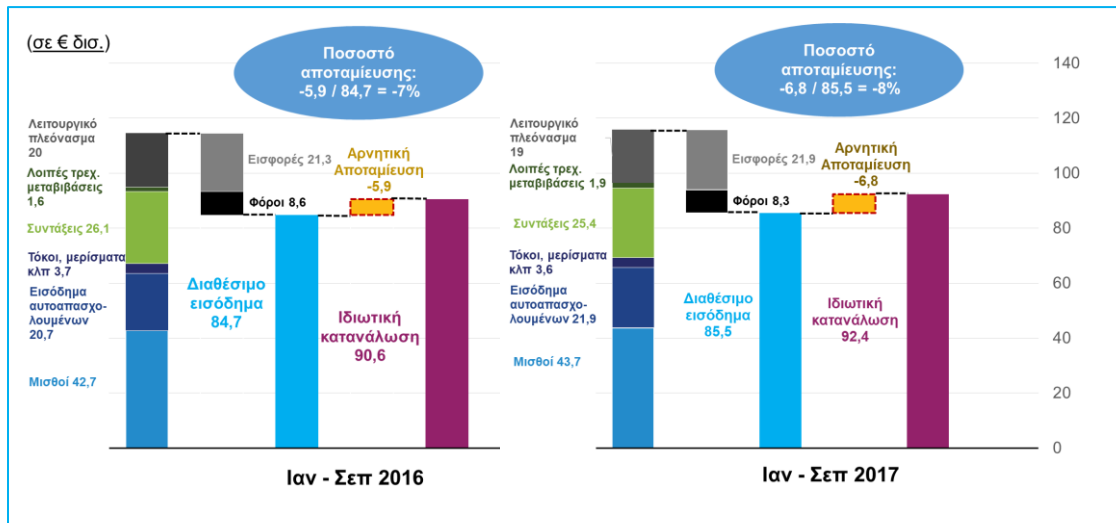
Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι επενδύσεις, σε τρέχουσες τιμές, κατά κλάδο (**Δ08**) και κατά επενδυτικό αγαθό. Το 2016, για παράδειγμα, το 20,2% των επενδύσεων έγινε από τη βιομηχανία (εκ των οποίων τα ¾ από τη μεταποίηση), το 21,6% από τους κλάδους του εμπορίου, των μεταφορών και του τουρισμού, ενώ το 25,9% από τη δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία, κ.ά. Επίσης, το 36,9% όλων των επενδύσεων αφορούσε σε κατασκευές πλην κατοικιών (εκ των οποίων το 34% στη βιομηχανία), το 12,9% σε

μεταφορικό εξοπλισμό (εκ των οποίων 0% στη βιομηχανία), το 27% σε μηχανολογικό εξοπλισμό, πληροφορική και τεχνολογίες τηλεπικοινωνιών (εκ των οποίων το 21% στη βιομηχανία) και ένα μεγάλο ποσοστό 15,4% (εκ των οποίων 11% στη βιομηχανία) σε προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένων παγίων από έρευνα και ανάπτυξη, λογισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών και βάσεις δεδομένων, κ.ο.κ.

Η ιδιωτική κατανάλωση φαίνεται να επηρεάζεται από την περιοριστική δημοσιονομική πολιτική που ασκείται, και την συνακόλουθη αδυναμία αύξησης του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών παρά την αύξηση αμοιβών και απασχόλησης. Επίσης, οι επενδύσεις σε πάγια επηρεάζονται από την υπερφορολόγηση, τις διαρθρωτικές παθογένειες και την έλλειψη ορατότητας για το μέλλον, όσον αφορά αφενός στην οικονομική πολιτική που θα ακολουθηθεί μετά την ολοκλήρωση του Μνημονίου τον Αύγουστο του 2018, και αφετέρου την ενδεχόμενη αβεβαιότητα λόγω του πολιτικού κύκλου.

Δ08: Επενδύσεις κατά κλάδο και κατά επενδυτικό αγαθό
(Eurostat, ετήσιοι εθνικοί λογαριασμοί, 2016)

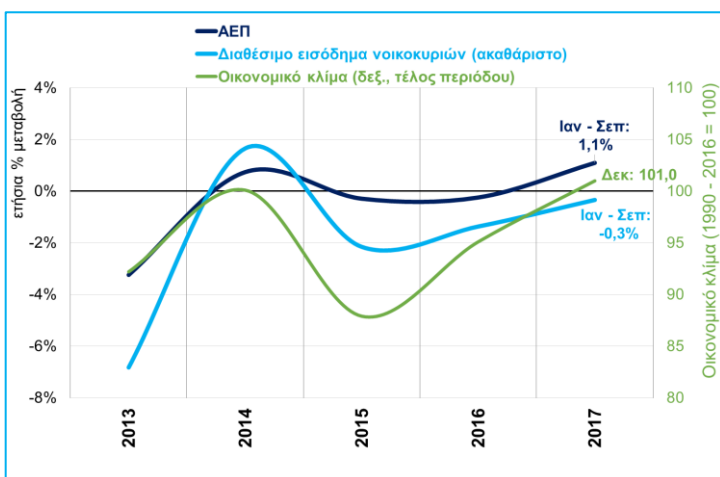
€ εκατ. τρέχουσες τιμές	2015	2016	%Δ	Συμβολή	Μερίδιο 2016
Σύνολο επενδύσεων	20.308,6	20.458,4	0,7%	0,7%	100,0%
Γεωργία – κτηνοτροφία	1.190,5	1.348,3	13,3%	0,8%	6,6%
Βιομηχανία	3.427,2	4.128,8	20,5%	3,5%	20,2%
Μεταποίηση	2.545,5	3.137,5	23,3%	2,9%	15,3%
Κατασκευές	570,0	697,3	22,3%	0,6%	3,4%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	3.895,9	4.425,6	13,6%	2,6%	21,6%
Ενημέρωση και επικοινωνία	808,1	892,9	10,5%	0,4%	4,4%
Τράπεζες, ασφάλειες	914,1	908,9	-0,6%	0,0%	4,4%
Αγορά ακινήτων	1.401,7	1.215,1	-13,3%	-0,9%	5,9%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	1.014,0	1.006,5	-0,7%	0,0%	4,9%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	6.505,6	5.304,1	-18,5%	-5,9%	25,9%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	581,5	531,0	-8,7%	-0,2%	2,6%
Κατοικίες	1.309,9	1.127,1	-14,0%	-0,9%	5,5%
Αγορά ακινήτων	1.309,9	1.127,1	-14,0%	-0,9%	5,5%
Λοιπές κατασκευές	6.070,3	7.544,1	24,3%	7,3%	36,9%
Γεωργία - κτηνοτροφία	140,0	168,2	20,1%	0,1%	0,8%
Βιομηχανία	2.114,1	2.533,4	19,8%	2,1%	12,4%
Μεταποίηση	1.325,2	1.636,0	23,5%	1,5%	8,0%
Κατασκευές	429,3	530,1	23,5%	0,5%	2,6%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	546,7	706,8	29,3%	0,8%	3,5%
Ενημέρωση και επικοινωνία	73,9	91,3	23,5%	0,1%	0,4%
Τράπεζες, ασφάλειες	327,5	403,9	23,3%	0,4%	2,0%
Αγορά ακινήτων	21,6	25,9	19,9%	0,0%	0,1%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	15,5	17,0	9,7%	0,0%	0,1%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	2.215,3	2.930,7	32,3%	3,5%	14,3%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	186,4	136,9	-26,6%	-0,2%	0,7%
Μηχανήματα και εξοπλισμός ΤΠΕ	6.729,7	5.776,0	-14,2%	-4,7%	28,2%
Γεωργία - κτηνοτροφία	664,4	762,0	14,7%	0,5%	3,7%
Βιομηχανία	973,6	1.224,9	25,8%	1,2%	6,0%
Μεταποίηση	925,9	1.164,8	25,8%	1,2%	5,7%
Κατασκευές	90,9	112,3	23,5%	0,1%	0,5%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	1.528,0	1.482,6	-3,0%	-0,2%	7,2%
Ενημέρωση και επικοινωνία	382,5	346,1	-9,5%	-0,2%	1,7%
Τράπεζες, ασφάλειες	169,7	163,9	-3,4%	0,0%	0,8%
Αγορά ακινήτων	7,5	6,3	-16,0%	0,0%	0,0%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	430,8	395,8	-8,1%	-0,2%	1,9%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	2.136,3	938,0	-56,1%	-5,9%	4,6%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	346,1	343,9	-0,6%	0,0%	1,7%
Μεταφορικός εξοπλισμός	3.018,0	2.772,2	-8,1%	-1,2%	13,6%
Γεωργία - κτηνοτροφία	282,1	299,7	6,2%	0,1%	1,5%
Βιομηχανία	25,3	22,2	-12,3%	0,0%	0,1%
Μεταποίηση	13,8	14,7	6,5%	0,0%	0,1%
Κατασκευές	37,2	39,6	6,5%	0,0%	0,2%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	1.551,3	1.939,9	25,0%	1,9%	9,5%
Ενημέρωση και επικοινωνία	4,2	4,4	4,8%	0,0%	0,0%
Τράπεζες, ασφάλειες	0,8	0,8	0,0%	0,0%	0,0%
Αγορά ακινήτων	0,1	0,2	100,0%	0,0%	0,0%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	106,0	111,2	4,9%	0,0%	0,5%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	996,7	339,4	-65,9%	-3,2%	1,7%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	14,2	14,8	4,2%	0,0%	0,1%
Αγροτικά προϊόντα	68,9	84,1	22,1%	0,1%	0,4%
Γεωργία - κτηνοτροφία	68,9	84,1	22,1%	0,1%	0,4%
Προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας	3.111,8	3.154,9	1,4%	0,2%	15,4%
Γεωργία - κτηνοτροφία	35,1	34,2	-2,6%	0,0%	0,2%
Βιομηχανία	314,2	348,3	10,9%	0,2%	1,7%
Μεταποίηση	280,6	322,0	14,8%	0,2%	1,6%
Κατασκευές	12,6	15,2	20,6%	0,0%	0,1%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	269,9	296,3	9,8%	0,1%	1,4%
Ενημέρωση και επικοινωνία	347,5	451,2	29,8%	0,5%	2,2%
Τράπεζες, ασφάλειες	416,1	340,3	-18,2%	-0,4%	1,7%
Αγορά ακινήτων	62,6	55,6	-11,2%	0,0%	0,3%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	461,7	482,5	4,5%	0,1%	2,4%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	1.157,4	1.096,0	-5,3%	-0,3%	5,4%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	34,8	35,4	1,7%	0,0%	0,2%

Δ09: Διαθέσιμο εισόδημα, αποταμίευση και κατανάλωση νοικοκυριών Ιαν - Σεπ 2016 και 2017 (τρέχουσες τιμές) (ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί κατά Θεσμικό Τομέα, Q3 2017)

Σημ.: Στο λειτουργικό πλεόνασμα περιλαμβάνονται αποσβέσεις και τεκμαρτά εισοδήματα ιδιοκατοίκησης.

Δ10: ΑΕΠ, διαθέσιμο εισόδημα και οικονομικό κλίμα (ΕΛΣΤΑΤ, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί Q3 2017, IOBE, Δεκ. 2017)

και οι εισφορές (+3,2%) αυξήθηκαν συνολικά, κατά +1,3% ή +€397 εκατ., με το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα να διαμορφώνεται σε €85,5 δισ. (+1% σε ονομαστικούς όρους και -0,3% σε πραγματικούς όρους). Την ίδια ώρα, η ιδιωτική κατανάλωση διαμορφώθηκε σε €92,4 δισ. (+2% σε ονομαστικούς όρους και +0,6% σε πραγματικούς όρους), με το ποσοστό αποταμίευσης $[(85,5-92,4)/85,5]$ να χειροτερεύει σε -8% του διαθέσιμου εισοδήματος, από -7% πέρυσι (Δ09 και Δ10).

Όσον αφορά στην ιδιωτική κατανάλωση, κύριοι προσδιοριστικοί παράγοντες είναι τα εισοδήματα των μισθωτών, αυτοαπασχολούμενων, συνταξιούχων, κλπ. και η απασχόληση, που προσδιορίζουν, μετά την αφαίρεση των φόρων και των ασφαλιστικών εισφορών, το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Στο ενιάμηνο του 2017, το συνολικό ακαθάριστο εισόδημα των νοικοκυριών σε ονομαστικούς όρους αυξήθηκε κατά +1,1% ή +€1.238 εκατ. σε σχέση με πέρυσι (+2,2% από μισθούς, -1,8% από συντάξεις και άλλες μεταβιβαστικές πληρωμές, +5,9% από, κυρίως, εισοδήματα αυτοαπασχολούμενων, και, -2,7% από εισοδήματα περιουσίας). Ταυτόχρονα, οι φόροι (-3,3%)

Χωρίς την αγορά ακινήτων, οι καθαρές επενδύσεις εξακολουθούν να είναι αρνητικές και ανέρχονται σε -€1,8 δισ. Δηλαδή, ακόμη και σήμερα, επενδύουμε €1,8 δισ. λιγότερα απ' ό,τι απαιτείται απλώς και μόνο για να αναπληρώνουμε το κεφαλαιακό απόθεμα της χώρας.

Οι μισθοί και τα ημερομίσθια ανά μισθωτό, συνολικά και κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, εμφανίζονται στον πίνακα της 1^{ης} σελίδας, συμπεριλαμβανομένων των εισφορών των εργαζομένων, καθώς και στον πίνακα **Δ11**, συμπεριλαμβανομένων, επιπλέον, των εισφορών (πραγματικών και τεκμαρτών) των εργοδοτών. Ο μέσος μηνιαίος μισθός (μαζί με τις εισφορές των εργαζομένων) διαμορφώνεται στο ενιάμηνο του 2017 σε €1.184, και μαζί με τις εισφορές των εργοδοτών, σε €1.567. Η διαφορά αυτή, σημειώνεται ότι τείνει να αυξάνει όσο αυξάνονται οι μισθοί των εργαζομένων, που από κάποιο σημείο και μετά, κάνει απαγορευτική για τον εργοδότη την πρόσληψη εργαζομένων ή την αύξηση των αποδοχών τους. Η ετήσια αύξηση του μέσου μισθού, επίσης, διαμορφώνεται σε 0,5%, είτε μόνο με τις εισφορές των εργαζομένων, είτε και τις συνολικές εισφορές.

Στους ίδιους πίνακες, επίσης, παρουσιάζεται η κλαδική ανάλυση των μέσων μισθών. Σύμφωνα με τον πίνακα της 1^{ης} σελίδας, στο ενιάμηνο του 2017, στη βιομηχανία, ο μηνιαίος μισθός, διαμορφώνεται σε €1.476 (+1,7% από πέρυσι), στο εμπόριο, μεταφορές, τουρισμό σε €978 (+0,7% από πέρυσι), στην ενημέρωση και επικοινωνία σε €1.218 (-0,5% από πέρυσι), και, στη δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία σε €1.342 (-0,9% από πέρυσι). Είναι σαφής η υπεροχή των μισθών στη βιομηχανία σε σχέση με τους μισθούς που πληρώνονται στους λοιπούς κλάδους, αν και οι μισθοί στη δημόσια διοίκηση,

εκπαίδευση, υγεία εξακολουθούν να είναι αρκετά υψηλοί, εμποδίζοντας την άριστη κατανομή των παραγωγικών συντελεστών.

Ο μέσος μηνιαίος μισθός (μαζί με τις εισφορές των εργαζομένων) διαμορφώνεται στο ενιάμηνο του 2017 σε €1.184, και μαζί με τις εισφορές των εργοδοτών, σε €1.567. Η διαφορά αυτή, σημειώνεται ότι τείνει να αυξάνει όσο αυξάνονται οι μισθοί των εργαζομένων, που από κάποιο σημείο και μετά, κάνει απαγορευτική για τον εργοδότη την πρόσληψη εργαζομένων ή την αύξηση των αποδοχών τους.

Όσον αφορά στην μισθωτή απασχόληση, στο ενιάμηνο 2017, το 12% απασχολείται στη βιομηχανία, το 31% στο εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός και το 30% στην δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία. Στο ενιάμηνο 2017, η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,9%, με την αύξηση στην βιομηχανία να διαμορφώνεται σε 3,1%, στο εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός σε 2,8% και στη δημόσια διοίκηση,

σε €, τρέχουσες τιμές χωρίς εποχική διόρθωση	Ιαν – Σεπ		% Δ
	2016	2017	
Σύνολο	1.560,0	1.567,5	0,5%
Γεωργία - κτηνοτροφία	576,7	595,6	3,3%
Βιομηχανία	1.773,6	1.805,1	1,8%
Μεταποίηση	1.506,5	1.524,1	1,2%
Κατασκευές	844,6	849,3	0,6%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	1.196,4	1.205,7	0,8%
Ενημέρωση και επικοινωνία	1.798,2	1.792,7	-0,3%
Τράπεζες, ασφάλειες	3.479,7	3.669,2	5,4%
Αγορά ακινήτων	1.682,0	1.765,1	4,9%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	1.206,8	1.183,9	-1,9%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	1.971,1	1.953,4	-0,9%
Τέχνες, διδασκείαση, λοιπές υπηρεσίες	1.452,0	1.466,4	1,0%

Δ11: Μέσες μηνιαίες αμοιβές μισθωτών ανά μισθωτό: μισθοί και ημερομίσθια + εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών (πραγματικές και τεκμαρτές)
(Eurostat, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

* Μισθοί και ημερομίσθια (περιλαμβανομένων των εισφορών των εργαζομένων και εργοδοτών) ανά μισθωτό. Ο υπολογισμός έχει γίνει με βάση 10 μισθούς στο 9μηνο Ιαν – Σεπ.

€ σταθερές τιμές 2010 με εποχική διόρθωση	Ιαν – Σεπ		% Δ	Συμβολή	% του μέσου όρου
	2016	2017			
Σύνολο	29,9	29,7	-0,7%		100,0%
Γεωργία - κτηνοτροφία	10,3	10,3	-0,6%	-0,2%	34,6%
Βιομηχανία	39,6	41,2	4,2%	5,5%	138,6%
Μεταποίηση	35,4	36,2	2,2%	2,6%	121,9%
Κατασκευές	18,1	15,6	-13,7%	-8,3%	52,6%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	18,7	18,6	-0,7%	-0,4%	62,6%
Ενημέρωση και επικοινωνία	45,6	42,3	-7,2%	-11,0%	142,4%
Τράπεζες, ασφάλειες	67,5	63,1	-6,5%	-14,6%	212,2%
Αγορά ακινήτων*
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	16,3	16,5	1,0%	0,6%	55,5%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	30,8	30,0	-2,7%	-2,8%	100,9%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	19,1	20,0	4,9%	3,1%	67,4%

* Δεν έχει εφαρμογή

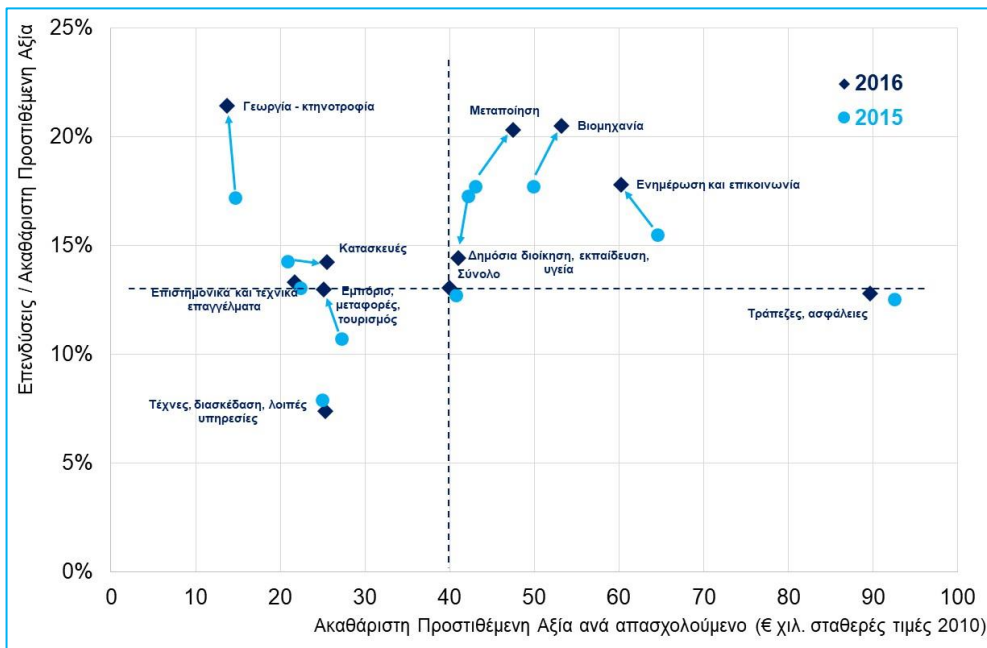
εκπαίδευση, υγεία σε 1,7%. Και πάλι, η βιομηχανία δημιουργεί ταχύτερα νέες θέσεις εργασίας από όλους τους υπόλοιπους κλάδους, που είναι, όπως σημειώθηκε ανωτέρω, και καλύτερα αμειβόμενες. Συνεπώς, μια ώθηση στη βιομηχανία θα αυξήσει γρηγορότερα την απασχόληση και θα δημιουργήσει μεγαλύτερα εισοδήματα απ' ό,τι στους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας. Και αυτό είναι το μήνυμα της στροφής προς ένα εξωστρεφές παραγωγικό πρότυπο. Το τελευταίο δεν είναι παρά το αποτέλεσμα επενδύσεων που κατευθύνονται στη βιομηχανία όταν η σχετική κερδοφορία είναι υψηλότερη, ή, το ίδιο, όταν αυξάνει η ανταγωνιστικότητα της εθνικής οικονομίας.

Στον πίνακα **Δ12**, παρατίθεται, και σε κλαδικό επίπεδο, η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο, που αντικατοπτρίζει την παραγωγικότητα της οικονομίας. Η βιομηχανία, και ιδίως η μεταποίηση, έχουν υψηλότερη παραγωγικότητα (σχεδόν διπλάσια) από το εμπόριο, μεταφορές, τουρισμό. Προβληματίζει, πάντως, ότι η προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο στη δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία, διαμορφώνεται στο ίδιο επίπεδο με τον μέσο όρο της οικονομίας. Επισημαίνεται ότι η μεταβολή της παραγωγικότητας για το σύνολο της οικονομίας στο ενιάμηνο του 2017 ήταν αρνητική (-0,7%) με την παραγωγικότητα στη βιομηχανία να μεταβάλλεται κατά +4,2%, στο εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός κατά -0,7%, και στη δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία κατά -2,7%. Είναι και πάλι

εμφανές ότι η μεγάλη συμμετοχή της δημόσιας διοίκησης, εκπαίδευσης, παιδείας (κυρίως, δημόσιο) στην οικονομία δεν επιτρέπει τη μεγαλύτερη βελτίωση της παραγωγικότητας της οικονομίας, μιας και καλά αμειβόμενοι πόροι δεσμεύονται σε κατά κανόνα χαμηλής παραγωγικότητας δραστηριότητες.

Η μεταβολή της παραγωγικότητας για το σύνολο της οικονομίας στο ενιάμηνο του 2017 ήταν αρνητική (-0,7%) με την παραγωγικότητα στη βιομηχανία να μεταβάλλεται κατά +4,2%, στο εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός κατά -0,7%, και στη δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία κατά -2,7%.

Δ12: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά απασχολούμενο
(Eurostat, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

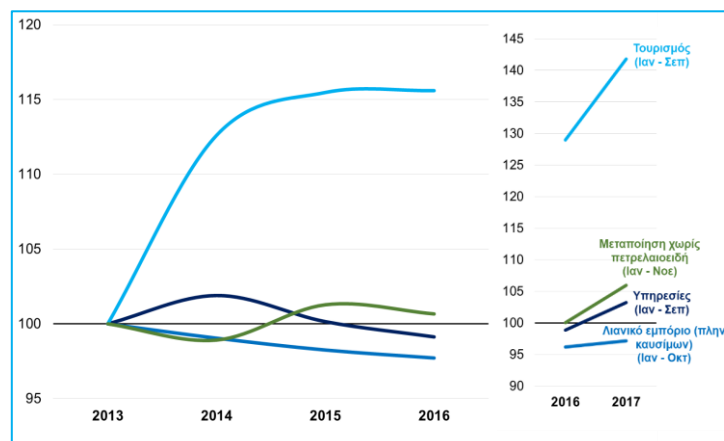

Δ13: Επενδύσεις προς Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά απασχολούμενο (σταθερές τιμές)
(Eurostat, ετήσιοι εθνικοί λογαριασμοί, 2016)

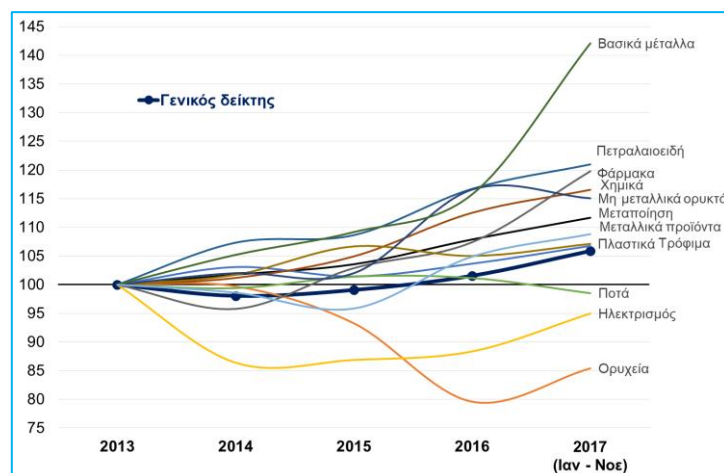
Στο διάγραμμα Δ13, παρουσιάζονται οι κλάδοι της ελληνικής οικονομίας, συσχετίζοντας τις επενδύσεις ως ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας με την παραγωγικότητα. Και πάλι, μεγαλύτερες επενδύσεις ως ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας πραγματοποιούν οι κλάδοι που έχουν μεγαλύτερη παραγωγικότητα, με τη βιομηχανία να βρίσκεται στο επάνω και δεξιά τεταρτημόριο (υψηλές επενδύσεις, υψηλή παραγωγικότητα) και το εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός στο κάτω και αριστερά τεταρτημόριο (χαμηλές επενδύσεις, χαμηλή παραγωγικότητα).

Τέλος, στο διάγραμμα Δ14, εμφανίζονται οι δείκτες κύκλου εργασιών στους κύριους κλάδους ιδιωτικής οικονομικής δραστηριότητας από το 2013 και μετά. Είναι εμφανής η ιδιαιτερότητα του τουρισμού, όπου η επέκταση του κλάδου είναι συνεχής και ισχυρή πολύ πριν προκύψει η ανάκαμψη της οικονομίας το 2017, όταν αρχίζει μια δυναμική επέκταση και στη μεταποίηση χωρίς πετρελαιοειδή (από το 2016) και τις υπηρεσίες, ενώ αρχίζουν να ισχυροποιούνται, με κάποια υστέρηση, και οι λιανικές πωλήσεις χωρίς καύσιμα. Όσον αφορά, ειδικότερα τους κλάδους της βιομηχανίας (Δ15), πολλοί κλάδοι είχαν αρχίσει να ανακάμπτουν και πριν το 2016, με τον ηλεκτρισμό, τα ορυχεία και τα ποτά να υστερούν σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους. Σε κάθε περίπτωση, το σύνολο της βιομηχανίας ανακάμπτει, με τα βασικά μέταλλα, τα φάρμακα και τα χημικά να πρωταγωνιστούν.

Δ14: Δείκτες κύκλου εργασιών
(ΕΛΣΤΑΤ, Νοε 2017)

Δ15: Δείκτες βιομηχανικής παραγωγής
(ΕΛΣΤΑΤ, Νοε 2017)

Δ16: Απασχόληση – σύνολο (Eurostat, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

Χιλ. άτομα	Ιαν – Σεπ		% Δ	Συμβολή	Μερίδιο 2017
	2016	2017			
Σύνολο	4.097,6	4.174,7	1,9%	1,9%	100%
Γεωργία - κτηνοτροφία	465,3	462,6	-0,6%	-0,1%	11%
Βιομηχανία	380,3	392,3	3,1%	0,3%	9%
Μεταποίηση	326,3	334,7	2,6%	0,2%	8%
Κατασκευές	201,6	204,1	1,3%	0,1%	5%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	1.362,1	1.399,6	2,8%	0,9%	34%
Ενημέρωση και επικοινωνία	83,7	89,2	6,7%	0,1%	2%
Τράπεζες, ασφάλειες	81,1	80,9	-0,2%	0,0%	2%
Αγορά ακινήτων	9,2	8,0	-12,5%	0,0%	0%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	348,2	351,3	0,9%	0,1%	8%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	885,2	900,1	1,7%	0,4%	22%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	281,0	286,6	2,0%	0,1%	7%

Δ17: Μισθωτοί (Eurostat, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

Χιλ. άτομα	Ιαν – Σεπ		% Δ	Συμβολή	Μερίδιο 2017
	2016	2017			
Σύνολο	2.745,8	2.795,8	1,8%	1,8%	100%
Γεωργία - κτηνοτροφία	92,9	89,7	-3,5%	-0,1%	3%
Βιομηχανία	318,5	333,6	4,8%	0,6%	12%
Μεταποίηση	266,0	277,3	4,2%	0,4%	10%
Κατασκευές	102,4	99,5	-2,8%	-0,1%	4%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	835,3	859,3	2,9%	0,9%	31%
Ενημέρωση και επικοινωνία	70,6	76,0	7,8%	0,2%	3%
Τράπεζες, ασφάλειες	72,1	71,3	-1,2%	0,0%	3%
Αγορά ακινήτων	4,9	4,1	-15,1%	0,0%	0%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	200,8	201,7	0,4%	0,0%	7%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	825,6	836,2	1,3%	0,4%	30%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	222,8	224,4	0,7%	0,1%	8%

Δ18: Αυτοαπασχολούμενοι (Eurostat, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

Χιλ. άτομα	Ιαν – Σεπ		% Δ	Συμβολή	Μερίδιο 2017
	2016	2017			
Σύνολο	1.351,8	1.378,9	2,0%	2,0%	100%
Γεωργία - κτηνοτροφία	372,4	373,0	0,2%	0,0%	27%
Βιομηχανία	61,8	58,6	-5,2%	-0,2%	4%
Μεταποίηση	60,3	57,4	-4,8%	-0,2%	4%
Κατασκευές	99,2	104,6	5,4%	0,4%	8%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	526,7	540,3	2,6%	1,0%	39%
Ενημέρωση και επικοινωνία	13,1	13,2	0,7%	0,0%	1%
Τράπεζες, ασφάλειες	9,0	9,7	7,5%	0,0%	1%
Αγορά ακινήτων	4,3	3,9	-9,6%	0,0%	0%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	147,4	149,6	1,5%	0,2%	11%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	59,7	63,9	7,1%	0,3%	5%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	58,2	62,2	6,9%	0,3%	5%

Δ19: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία Ιαν – Σεπ 2016 και 2017 (Eurostat, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

€ εκατ. σταθερές τιμές 2010 με εποχική διόρθωση	Ιαν – Σεπ		% Δ	Συμβολή	Μερίδιο 2017
	2016	2017			
Σύνολο	122.630,4	124.115,8	1,2%	0,8%	100%
Γεωργία - κτηνοτροφία	4.808,6	4.752,7	-1,2%	0,0%	4%
Βιομηχανία	15.049,2	16.167,3	7,4%	0,9%	13%
Μεταποίηση	11.565,6	12.128,1	4,9%	0,5%	10%
Κατασκευές	3.647,4	3.188,6	-12,6%	-0,4%	3%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	25.524,1	26.043,0	2,0%	0,4%	21%
Ενημέρωση και επικοινωνία	3.819,0	3.779,2	-1,0%	0,0%	3%
Τράπεζες, ασφάλειες	5.471,7	5.105,6	-6,7%	-0,3%	4%
Αγορά ακινήτων	26.048,3	26.089,3	0,2%	0,0%	21%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	5.684,2	5.792,6	1,9%	0,1%	5%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	27.294,2	27.001,8	-1,1%	-0,2%	22%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	5.365,4	5.740,6	7,0%	0,3%	5%

Δ20: Μεταβολή Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας κατά κλάδο 2013 – 2017 (Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, ετήσιοι και τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Q3 2017)

ετήσια % μεταβολή	2013	2014	2015	2016	2017 (Ιαν - Σεπ)
Σύνολο ΑΠΑ	-2,7%	0,5%	-0,5%	-1,2%	1,2%
Γεωργία - κτηνοτροφία	-7,0%	8,5%	-2,9%	-8,8%	1,2%
Βιομηχανία	-1,2%	-4,0%	0,9%	5,4%	-1,2%
Μεταποίηση	-0,5%	-2,1%	3,0%	8,5%	7,4%
Κατασκευές	-18,4%	-13,1%	-6,3%	24,3%	4,9%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	-3,4%	4,7%	-2,8%	-6,1%	-12,6%
Ενημέρωση και επικοινωνία	6,8%	-6,6%	-5,5%	-3,0%	-1,0%
Τράπεζες, ασφάλειες	1,1%	-6,5%	-0,3%	-1,5%	-6,7%
Αγορά ακινήτων	1,0%	3,4%	1,3%	-0,1%	0,2%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	-12,9%	-3,1%	4,4%	-2,3%	1,9%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	-3,3%	0,9%	-0,2%	-1,3%	-1,1%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	1,2%	-2,2%	3,8%	-1,5%	7,0%

συμβολή στη μεταβολή της συνολικής ΑΠΑ	2013	2014	2015	2016	2017 (Ιαν - Σεπ)
Σύνολο ΑΠΑ	-2,7%	0,5%	-0,5%	-1,2%	1,2%
Γεωργία - κτηνοτροφία	-0,3%	0,3%	-0,1%	-0,4%	0,0%
Βιομηχανία	-0,1%	-0,5%	0,1%	0,6%	0,9%
Μεταποίηση	0,0%	-0,2%	0,2%	0,7%	0,5%
Κατασκευές	-0,7%	-0,4%	-0,2%	0,6%	-0,4%
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	-0,7%	1,0%	-0,6%	-1,3%	0,4%
Ενημέρωση και επικοινωνία	0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%
Τράπεζες, ασφάλειες	0,0%	-0,3%	0,0%	-0,1%	-0,3%
Αγορά ακινήτων	0,2%	0,7%	0,3%	0,0%	0,0%
Επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα	-0,7%	-0,1%	0,2%	-0,1%	0,1%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	-0,7%	0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,2%
Τέχνες, διασκέδαση, λοιπές υπηρεσίες	0,0%	-0,1%	0,2%	-0,1%	0,3%

Οικονομικές εξελίξεις

Βιομηχανία: Άνοδο +5,6% σε ετήσια βάση κατέγραψαν οι πωλήσεις στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών τον Νοέμβριο του 2017, επιπλέον αύξησης +5,6% τον Νοέμβριο του 2016. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην ενίσχυση των εξαγωγών, καθώς οι πωλήσεις της μεταποίησης πλην πετρελαιοειδών στην εξωτερική αγορά αυξήθηκαν κατά +8,2%, ενώ στην εγχώρια αγορά σημείωσαν άνοδο κατά +4,8% (Δ21). Από τους 23 κλάδους της μεταποίησης (πλην πετρελαιοειδών), οι 15 κινούνται σε θετικό έδαφος, με τις μεγαλύτερες αυξήσεις να καταγράφονται στα βασικά μέταλλα (+28,8%), ενώ στα τρόφιμα σημειώθηκε πτώση (-2,4%). Σημειώνεται ότι οι πωλήσεις στον κλάδο παραγωγής βασικών μετάλλων παρουσιάζουν αύξηση για 15^ο συνεχόμενο μήνα και επηρεάζονται από την αύξηση της δραστηριότητας επιχειρήσεων κατασκευής χαλύβδινων σωλήνων που συμμετέχουν σε μεγάλα κατασκευαστικά έργα στη Βόρεια Ελλάδα.

Συνολικά, κατά το διάστημα Ιαν – Νοε 2017 ο κύκλος εργασιών στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών εμφανίζει αύξηση +5,9% (έναντι μείωσης -1,4% κατά το αντίστοιχο διάστημα το 2016), η οποία αναλύεται σε αύξηση +10,5% στην εξωτερική αγορά και +3,9% στην εγχώρια αγορά. Από τους βασικότερους κλάδους, στα τρόφιμα και τα ποτά καταγράφεται οριακή αύξηση (+0,5% και +0,6% αντίστοιχα), ενώ αξιόλογη άνοδο εμφανίζουν οι πωλήσεις στα φάρμακα (+9,7%), τα βασικά μέταλλα (+27,3%) και τα μεταλλικά προϊόντα (+4,3%). Αντίθετα, ο κύκλος εργασιών σημείωσε πτώση στους κλάδους καπνού (-8,6%), ένδυσης και υπόδησης (-2,8% και -7,7% αντίστοιχα), εκτυπώσεων (-13,5%), λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (-28,8%) και επίπλων (-2,8%).

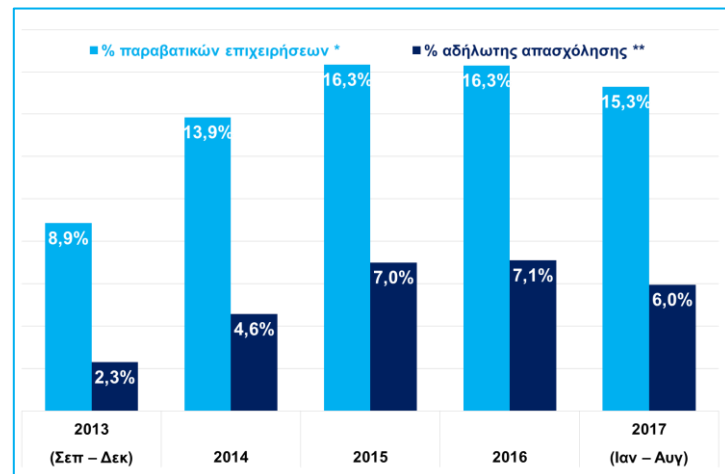
Αγορά εργασίας: Σταδιακή υποχώρηση καταγράφει το ποσοστό αδήλωτης απασχόλησης, σύμφωνα με την έκθεση του επιχειρησιακού σχεδίου «ΑΡΤΕΜΙΣ» του Υπουργείου Εργασίας. Ειδικότερα, το ποσοστό αδήλωτης απασχόλησης (αριθμός αδήλωτων εργαζομένων προς το σύνολο των εργαζομένων στις

επιχειρήσεις που ελέγχθηκαν) μειώθηκε στο 6% κατά το διάστημα Ιαν – Αυγ 2017, από 7,1% που ήταν το 2016 συνολικά, ενώ ταυτόχρονα το ποσοστό των παραβατικών επιχειρήσεων (επιχειρήσεις με αδήλωτη απασχόληση προς το σύνολο των επιχειρήσεων που ελέγχθηκαν) διαμορφώθηκε κατά το ίδιο διάστημα σε 15,3% από 16,3% το 2016 (Δ22).

Δ21: Δείκτες κύκλου εργασιών στη βιομηχανία στην εγχώρια και στην εξωτερική αγορά (ΕΛΣΤΑΤ, Νοε. 2017)

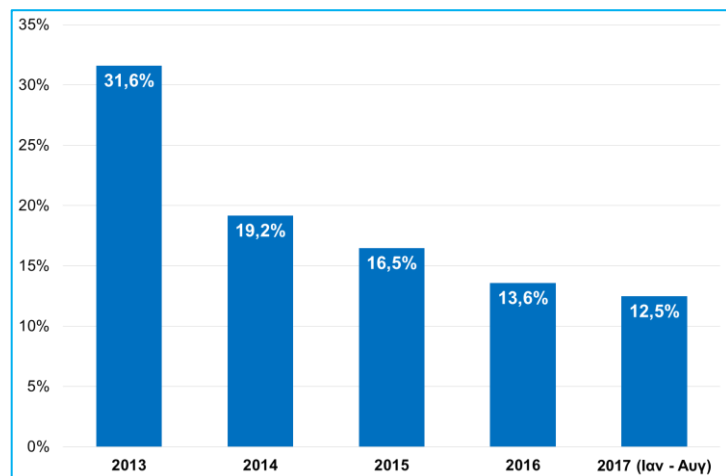

Δ22: Ποσοστά αδήλωτης απασχόλησης (Υπουργείο Εργασίας – επιχειρησιακό σχέδιο «ΑΡΤΕΜΙΣ», Αυγ. 2017)

* Επιχειρήσεις με αδήλωτους εργαζόμενους ως ποσοστό του συνόλου των επιχειρήσεων που ελέγχθηκαν

** Αδήλωτοι εργαζόμενοι ως ποσοστό του συνόλου των εργαζομένων στις επιχειρήσεις που ελέγχθηκαν

Δ23: Ποσοστά αδήλωτης απασχόλησης σε κλάδους υψηλής παραβατικότητας* (Υπουργείο Εργασίας – επιχειρησιακό σχέδιο «ARTEMIS», Αυγ. 2017)

* Ως κλάδοι υψηλής παραβατικότητας ορίζονται οι κλάδοι στους οποίους πραγματοποιήθηκαν στοχευμένοι έλεγχοι γνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι εμφανίζουν υψηλή παραβατικότητα.

Σημειώνεται ότι στους κλάδους υψηλής παραβατικότητας (κλάδοι στους οποίους πραγματοποιήθηκαν στοχευμένοι έλεγχοι γνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι εμφανίζουν υψηλή παραβατικότητα) το ποσοστό αδήλωτης απασχόλησης ανέρχεται σε 12,5% για το διάστημα Ιαν – Αυγ 2017, από 13,6% το 2016, 16,5% το 2015, 19,2% το 2014 και 31,6% το 2013 (Δ23).

Τα παραπάνω στοιχεία προκύπτουν από ελέγχους που πραγματοποίησε το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) σε 23.937 επιχειρήσεις από όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, εκ των οποίων οι 3.661 βρέθηκαν να απασχολούν 5.602 αδήλωτους εργαζομένους. Αντίστοιχα, το 2016 είχαν διενεργηθεί έλεγχοι σε 34.241 επιχειρήσεις, εκ των

οποίων οι 5.577 βρέθηκαν να απασχολούν 9.270 αδήλωτους εργαζομένους. Συνολικά, από τον Σεπτέμβριο του 2013 έως τον Αύγουστο του 2017 διενεργήθηκαν έλεγχοι σε 126,4 χιλ. επιχειρήσεις, ενώ τα πρόστιμα που έχουν επιβληθεί στις περιπτώσεις αδήλωτης απασχόλησης ανέρχονται σε €335,9 εκατ. (Δ24).

Ισοζύγιο πληρωμών: Βελτίωση παρουσίασε το ισοζύγιο πληρωμών τον Νοέμβριο του 2017, κυρίως λόγω του περιορισμού του ελλείμματος στο ισοζύγιο καυσίμων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Νοέμβριο του 2017, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαίων παρουσίασε έλλειμμα -€870,8 εκατ., έναντι ελλείμματος -€1.133 εκατ. τον Νοέμβριο του 2016. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε κυρίως η άνοδος των εξαγωγών καυσίμων (+43,1%), ενώ οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία αυξήθηκαν κατά +9,1%. Παράλληλα, οι αφίξεις και οι σχετικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά +3,3% και +1,3% αντίστοιχα.

Συνολικά, κατά το διάστημα Ιαν – Νοε 2017, οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία αυξήθηκαν κατά +9,3% και οι αντίστοιχες εισαγωγές κατά +8%. Ωστόσο, το έλλειμμα στο συνολικό ισοζύγιο αγαθών διευρύνθηκε κατά €1,8 δισ. (€16,9 δισ. το διάστημα Ιαν – Νοε 2017 από €15,1 δισ. το διάστημα Ιαν – Νοε 2016), κυρίως λόγω της αύξησης του ελλείμματος του ισοζυγίου καυσίμων, την ώρα που οι εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα αυξήθηκαν κατά +9,4% σε τρέχουσες και κατά +6,5% σε σταθερές τιμές. Αντίθετα, το ισοζύγιο υπηρεσιών βελτιώθηκε, καθώς οι

	2013 (Σεπ – Δεκ)	2014	2015	2016	2017 (Ιαν – Αυγ)	Σύνολο (Σεπ 2013 - Αυγ 2017)
Επιχειρήσεις που ελέγχθηκαν	6.517	27.635	34.054	34.241	23.937	126.384
Επιχειρήσεις με αδήλωτους εργαζομένους	577	3.827	5.562	5.577	3.661	19.204
% παραβατικών επιχειρήσεων	8,85%	13,85%	16,33%	16,29%	15,29%	15,19%
Αριθμός εργαζομένων	39.612	135.566	142.570	130.608	94.165	542.521
Αριθμός αδήλωτων εργαζομένων	906	6.177	9.975	9.270	5.602	31.930
% αδήλωτων εργαζομένων*	2,29%	4,56%	7,00%	7,10%	5,95%	5,89%
Ποσά Προστίμων (€ χιλ.)	9.226	64.593	105.047	97.858	59.132	335.856

* Σε σχέση με το σύνολο των εργαζομένων

Δ24: Στοιχεία αδήλωτης απασχόλησης (Υπουργείο Εργασίας – επιχειρησιακό σχέδιο «ARTEMIS», Αυγ. 2017)

	(€ εκατ.)			Νοε		
	2016	2017	%Δ	2016	2017	%Δ
Ισοζύγιο αγαθών	-15.065,7	-16.875,2	12,0%	-1.640,7	-1.350,3	-17,7%
Εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	16.618,4	18.170,5	9,3%	1.605,9	1.752,8	9,1%
Εξαγωγές καυσίμων	5.499,2	7.040,8	28,0%	517,6	740,6	43,1%
Εισαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	29.106,4	31.439,1	8,0%	2.757,4	3.108,3	12,7%
Εισαγωγές καυσίμων	7.933,3	10.426,6	31,4%	977,7	712,0	-27,2%
Εισαγωγές πλοίων	287,3	385,9	34,3%	36,2	46,1	27,3%
Εισπράξεις από υπηρεσίες	23.612,2	26.856,6	13,7%	1.331,8	1.383,0	3,8%
Τουρισμός	13.025,9	14.413,6	10,7%	222,2	225,1	1,3%
Μεταφορές	7.087,1	8.332,0	17,6%	710,6	798,3	12,3%
Άλλες υπηρεσίες	3.499,1	4.111,1	17,5%	399,0	359,5	-9,9%
Εισροές από ΕΕ	1.854,5	1.315,6	-29,1%	199,7	106,5	-46,7%
Τρέχουσες	938,5	795,0	-15,3%	65,7	20,9	-68,2%
Κεφαλαιακές	916,0	520,6	-43,2%	133,9	85,6	-36,1%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών*	-107,7	232,3	...	-1.133,0	-870,8	-23,1%

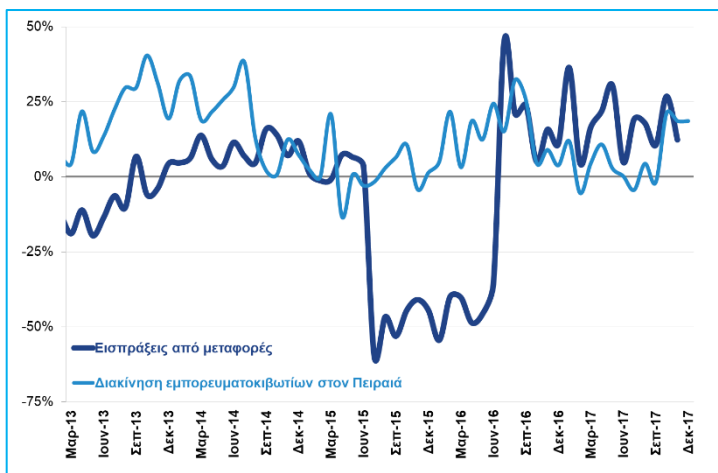
Δ25: Βασικά μεγέθη ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (Τράπεζα της Ελλάδος, Νοε. 2017)

* Περιλαμβάνονται οι κεφαλαιακές μεταβιβάσεις

ταξιδιωτικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά +10,7%, οι εισπράξεις από μεταφορές κατά +17,6% και από λοιπές υπηρεσίες κατά +17,5% (Δ25).

Σημειώνεται ότι οι εισπράξεις από μεταφορές παρουσιάζουν ανάκαμψη ύστερα από τη μεγάλη πτώση το 2015 λόγω της επιβολής των capital controls, ενώ παράλληλα, τα στοιχεία της COSCO αναφορικά με τη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων στις δύο προβλήτες του Πειραιά καταγράφουν αύξηση +18,6% τον Δεκέμβριο του 2017 και +6,4% συνολικά το 2017 (Δ26).

Δ26: Εισπράξεις από μεταφορές και διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων στον Πειραιά – ετήσια % μεταβολή (Τράπεζα της Ελλάδος και COSCO, Σεπ. 2017)

Εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα: Βελτίωση παρουσίασε το δανειακό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών κατά το 2^ο και 3^ο τρίμηνο του 2017, ως αποτέλεσμα κυρίως διαγραφών δανείων, ενώ θετικά συνέβαλε στη μείωση και η πώληση δανείων εκ μέρους των τραπεζών. Ειδικότερα, σύμφωνα με την [Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος](#) από την Τράπεζα της Ελλάδος, το απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ) τον Σεπτέμβριο του 2017 διαμορφώθηκε σε €100,4 δισ. ευρώ, μειωμένο κατά -7,6% (ή -€8,2 δισ.) σε σχέση με τη μέγιστη τιμή που καταγράφηκε το Μάρτιο του 2016. Ο λόγος των ΜΕΑ προς το σύνολο των ανοιγμάτων κατά το εννεάμηνο του 2017 μειώθηκε σε 44,6%, έναντι 44,8% στο τέλος του 2016, γεγονός που αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στις αυξημένες διαγραφές ύψους €5,2 δισ. Η μεγαλύτερη μείωση καταγράφεται στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο (-8,3%). Ωστόσο εξαίρεση αποτελεί το χαρτοφυλάκιο των στεγαστικών δανείων, το οποίο εμφανίζει αύξηση 1% στα ΜΕΑ.

Πιο αναλυτικά, ο λόγος των ανοιγμάτων αβέβαιης είσπραξης προς το σύνολο των ΜΕΑ αυξήθηκε και ανήλθε στο 30,1%, έναντι 28,5% στο τέλος του 2016, ενώ ο λόγος των εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων τα οποία είναι σε καθυστέρηση από 1 έως 90 ημέρες προς το σύνολο των εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων

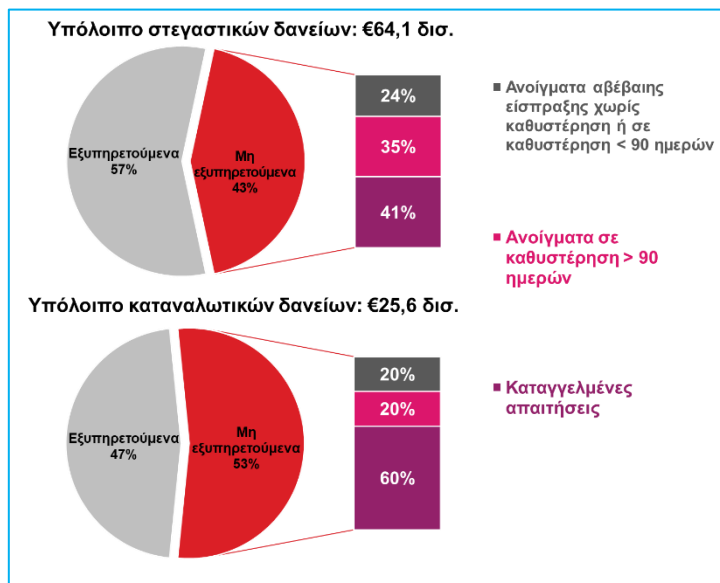

(πρώιμες ληξιπρόθεσμες οφειλές) ανήλθε στο 10,5% το εννεάμηνο του 2017, σε επίπεδα υψηλότερα του τέλους του 2016 (10%). Τέλος, τα ανοίγματα σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών ως προς το σύνολο των ΜΕΑ συνέχισαν την πτωτική τους πορεία και μειώθηκαν σε 24,4% το εννεάμηνο του 2017 έναντι 26,6% στο τέλος του 2016 (**Δ27** και **Δ28**).

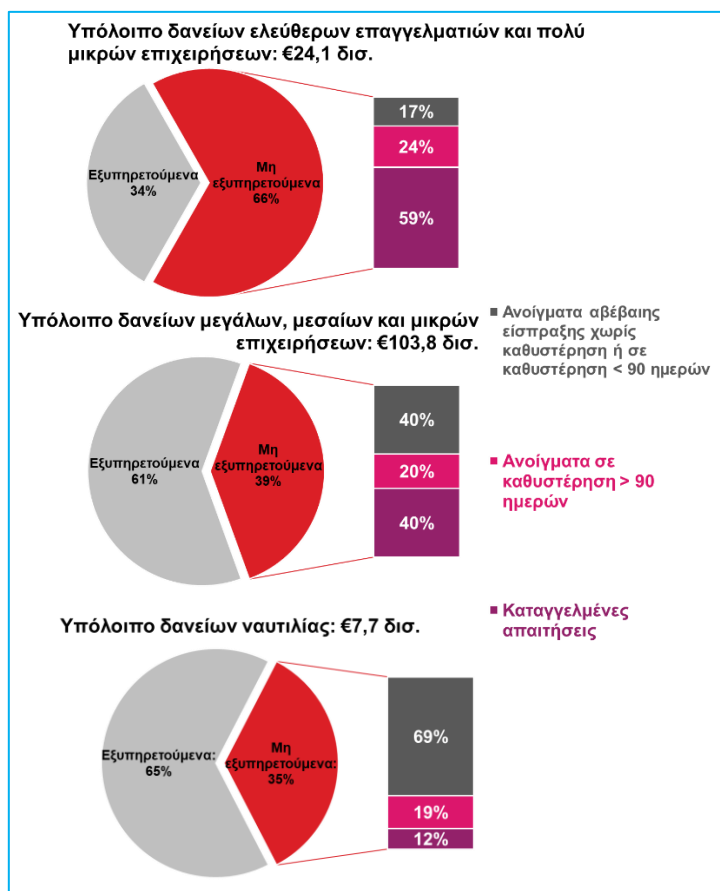
Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, η μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων το 2^ο και 3^ο τρίμηνο του 2017, όπως επίσης και η μείωση των συσσωρευμένων προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο – με ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων – παρέχουν πλέον σαφείς ενδείξεις ότι ο πιστωτικός κίνδυνος βρίσκεται σε ύφεση, με θετικές προοπτικές περαιτέρω αποκλιμάκωσης εφόσον εκπληρωθούν οι υποθέσεις για την εξέλιξη των κύριων μακροοικονομικών μεγεθών.

Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού: Η δημοσιοποίηση των οριστικών και αναλυτικών δεδομένων της εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού για το Δεκέμβριο 2017 επιβεβαιώνει και για το σύνολο του έτους την εικόνα που είχε διαμορφωθεί τους προηγούμενους μήνες με την αδυναμία των εσόδων από άμεσους φόρους (κυρίως λόγω υποχώρησης των εσόδων από φόρους εισοδήματος νομικών προσώπων και των «λοιπών άμεσων φόρων», με τα συνολικά έσοδα από άμεσους φόρους να ανέρχονται σε €20,6 δισ. έναντι €21,84 δισ. για το 12μηνο του 2016) και παράλληλα την ενίσχυση των έμμεσων φόρων (σε έσοδα €26,65 δισ. χωρίς το ΦΠΑ αεροδρομίων έναντι €25,7 δισ. για το 12μηνο του 2016). Σε συνδυασμό με τη μεγάλη συγκράτηση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού, κυρίως λόγω μεταφοράς της δαπάνης σύνταξης πρώην δημοσίων υπαλλήλων στον ΕΦΚΑ και συνεπώς στη γενική κυβέρνηση και την εδραίωση μιας σταθερής πληρωμής προς τον ΕΦΚΑ, και μαζί με την περίπτωση ισόποση υστέρηση στα έσοδα και τις δαπάνες του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων, δημιουργήθηκε ένα περιθώριο αύξησης των κοινωνικών επιδομάτων και παράλληλης επίτευξης του

Δ27: Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα νοικοκυριών
(Τράπεζα της Ελλάδος, [Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, Ιαν. 2018](#))

Δ28: Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα επιχειρήσεων
(Τράπεζα της Ελλάδος, [Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, Ιαν. 2018](#))

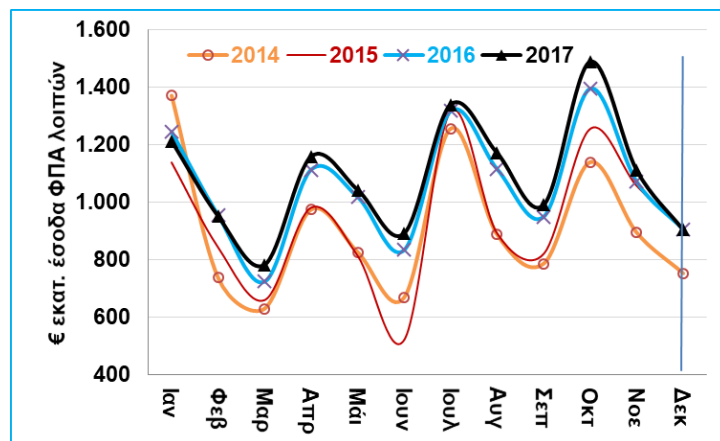
πρωτογενούς πλεονάσματος των €1,9 δισ. που ξεπερνά των πλέον πρόσφατο στόχο των €877 εκατ. (αν και υπολείπεται του περυσινού πρωτογενούς πλεονάσματος των €1,94 δισ.).

Η βελτιωμένη πορεία των εσόδων από «ΦΠΑ λοιπών» (δηλαδή του ΦΠΑ εκτός ΦΠΑ καυσίμων και καπνικών, έσοδα €13,05 δισ. χωρίς το ΦΠΑ αεροδρομίων έναντι €12,65 δισ. για το 12μηνο του 2016) τους καλοκαιρινούς μήνες ταυτίζεται με την καλή πορεία της τουριστικής περιόδου, καθώς και την εφαρμογή της πρώτης φάσης κατάργησης του ειδικού καθεστώτος ΦΠΑ για τα νησιά. Σημειώνεται συνεπώς από τη μία η αύξηση των εσόδων από ΦΠΑ σε σχέση με το 2017 τους μήνες Ιούλιο – Οκτώβριο, και ειδικά τον τελευταίο κατά τον οποίο σειρά επιχειρήσεων είχαν τη δυνατότητα να αποδώσουν αθροιστικά τον ΦΠΑ του προηγούμενου καλοκαιρινού διμήνου (Δ29). Όμως, πολύ πιο σημαντική επίπτωση στη τελική διαμόρφωση των εσόδων του ΦΠΑ είχε η πορεία του ΦΠΑ ενεργειακών προϊόντων, η οποία ήταν αυξημένη όπως και των εσόδων από τον αντίστοιχο ΕΦΚ (Δ30), λόγω και της λήψης το 2017 πιο αποτελεσματικών (σε σχέση με το παρελθόν) μέτρων πάταξης του λαθρεμπορίου που αξιοποιούσε τη διαφορά ΕΦΚ πετρελαίου θέρμανσης και κίνησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η καλή πορεία των ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων υπεραντιστάθμισε τη στασιμότητα ή και αποδυνάμωση άλλων φόρων κατανάλωσης, όπως του ΕΦΚ καπνικών, συμπληρώνοντας την αύξηση στα έσοδα από «ΦΠΑ λοιπών» και οδηγώντας σε ενίσχυση τα έσοδα από φόρους συναλλαγών (έσοδα €16,1 δισ. χωρίς το ΦΠΑ αεροδρομίων έναντι €15,5 δισ. για το 12μηνο του 2016).

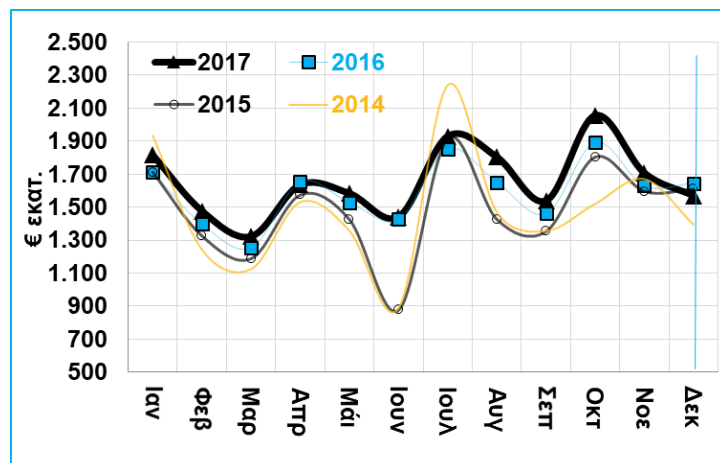
Αξιοσημείωτη είναι και η καλή πορεία των εσόδων από άμεσους φόρους προηγούμενων ετών (ΠΟΕ), που περιλαμβάνει και τα έσοδα από τον κύριο φόρο (τα πρόστιμα και οι προσαυξήσεις προστίθενται σε άλλους λογαριασμούς εσόδων) που καταβάλλεται στα πλαίσια του προγράμματος αποκάλυψης αδήλων εισοδημάτων (έσοδα €1,93 δισ. έναντι €1,77 δισ. για το 12μηνο του 2016) στηρίζεται κυρίως στην καλή πορεία αυτών των εσόδων τους μήνες Μάρτιο – Ιούλιο 2017, καθώς τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο καθώς και μετά τον Αύγουστο τα έσοδα του 2017

παρέμειναν στα επίπεδα του 2016 ή και, ορισμένους μήνες, σε χαμηλότερα επίπεδα. Αντίστοιχα, μια αύξηση υπήρξε και στους έμμεσους φόρους ΠΟΕ (έσοδα €965 εκατ. έναντι €753 εκατ. για το 12μηνο του 2016).

Δ29: Έσοδα από ΦΠΑ λοιπών (δηλαδή εκτός ΦΠΑ καπνικών και καυσίμων) κρατικού προϋπολογισμού. Μετά αφαίρεση ΦΠΑ αεροδρομίων
(Υπ. Οικ. Δεκ. 2017)

Δ30: Έσοδα από ΦΠΑ & ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων και πετρελαίων κρατικού προϋπολογισμού
(Υπ. Οικ. Δεκ. 2017)

Σε ό,τι αφορά τις δαπάνες, παραμένει και πάλι η εικόνα που είχε διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια του έτους με μια υποχώρηση (πρωτογενείς δαπάνες 43,5 δισ. έναντι €45,1 δισ. για το 12μηνο του 2016) η οποία κατά το ήμισυ αποδίδεται στην υποχώρηση των καταπτώσεων εγγυήσεων σε φορείς της γενικής κυβέρνησης που ήταν ιδιαίτερα αυξημένες το 2016 (κυρίως επειδή κατέπεσαν εγγυήσεις σε δάνεια

παλαιάς Ολυμπιακής και του ΤΕΜΠΜΕ). Αξιοσημείωτη είναι η σημαντική αύξηση των δαπανών για κοινωνική προστασία το Δεκέμβριο του 2017, που είναι αυξημένες σε σχέση με το 2016 και περίπου εντός των στόχων που είχαν τεθεί για το 2017 (κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης για το 2017 €550 εκατ. έναντι στόχου €651 εκατ. και μηδενικού ποσού το 2016, κοινωνικό μέρισμα €775 εκατ. έναντι στόχου €720 εκατ. και μηδενικού ποσού το 2016, λοιπά μέτρα κοινωνικής προστασίας €566 εκατ. έναντι στόχου €457 εκατ. €167 εκατ. το 2016). Τέλος, σημειώνεται η ελαφρά αύξηση των δαπανών για μισθοδοσία δημοσίων υπαλλήλων της γενικής κυβέρνησης, της τάξης περίπου €80 εκατ. Όμως η μεγάλη υποχώρηση σε σχέση με το 2016, καθώς πλέον αντί συντάξεων δημοσίων υπαλλήλων ο κρατικός προϋπολογισμός εισφέρει ένα προκαθορισμένο ποσό στον ΕΦΚΑ, οδήγησε στην υποχώρηση των πρωτογενών δαπανών παρά αυτές τις εξελίξεις.

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€368 δισ.
67% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€60 δισ.
51% συνόλου**

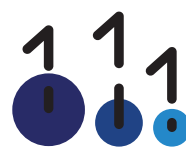
ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€62 δισ.
43% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€2,4 δισ. **
30% συνόλου**

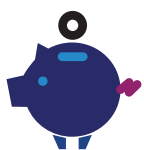
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

190.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ

€4,8 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2,1 δισ.
20% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€0,8 δισ.
29% συνόλου****

* 20.500 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2015 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προσιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
Τ: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

